

*Кащущин В.М.,
асистент кафедри фінансів,
Національний університет «Львівська політехніка»*

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ ДІЛОВОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ІНЖИНІРИНГОВИХ КОМПАНІЙ

Анотація. У статті запропоноване тлумачення поняття ділової привабливості інжинірингової компанії як сукупності її характеристик, що зумовлюють здатність компанії якісно та у належні терміни виконувати укладені з нею угоди щодо здійснення інжинірингових робіт та послуг. Проведено групування методів оцінювання ділової привабливості інжинірингової фірми. Запропоновано систему показників оцінювання ділової привабливості інжинірингових фірм, яка має три рівні. Узагальнюючим показником оцінювання ділової привабливості інжинірингової фірми запропоновано обрати скориговане з урахуванням чинника ризику середнє значення індексу дохідності інвестицій підприємств в інжинірингові роботи, що виконуються певною інжиніринговою фірмою.

Ключові слова: інжинірингова компанія, оцінювання, ділова привабливість, метод, групування, показник.

Постановка проблеми. Забезпечення належної ефективності діяльності підприємств потребує постійної реалізації заходів щодо підвищення їх конкурентоспроможності. Серед цих заходів центральне місце займає оновлення техніко-технологічної бази та асортименту продукції, що виготовляється. Таке оновлення значною мірою базується на результатах попередньо проведених науково-дослідних та проектно-конструкторських робіт, техніко-економічних обстежень, проектування та конструкторського опрацювання об'єктів техніки і технології тощо, тобто здійснення інжинірингової діяльності. При цьому більшість видів інжинірингових робіт потребує належної професійної підготовки їх виконавців, якими переважно виступають спеціалізовані суб'єкти підприємництва – інжинірингові фірми.

У разі прийняття підприємством рішення про звернення щодо надання інжинірингових послуг до інжинірингової фірми велике значення має обґрунтований вибір такої фірми. Це зумовлено тим, що складність виконання переважної більшості інжинірингових робіт висуває підвищені вимоги до компаній, які ці роботи здійснюють. Неякісне виконання інжинірингових робіт може призвести до того, що підприємство – їх замовник понесе суттєві втрати або принаймні недоотримас значні суми прибутку на стадії надходження результатів від здійснення цих робіт. Наприклад, невдалі технологічні розробки, виконані у процесі реалізації інжинірингового проекту, можуть зумовити як надмірні одноразові витрати, пов'язані з упровадженням на підприємстві нового технологічного процесу, так і додаткові поточні витрати на експлуатацію технологічного устаткування.

Перед укладанням угоди щодо виконання інжинірингових робіт (надання інжинірингових послуг) підприємство-замовник повинно ретельно вивчити всю наявну інформацію про фірму, яку планується залучити до їх здійснення. При цьому бажано зібрати відомості про декілька фірм, які спеціалізуються на

виконанні даного виду інжинірингових робіт, для вибору тієї з них, залучення якої повинно забезпечити найбільш високі сподівані фінансові результати від реалізації відповідного інжинірингового проекту. Для цього необхідним є проведення детального аналізування та оцінювання ділової привабливості відповідних інжинірингових компаній.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання організування інжинірингової діяльності розглянуто багатьма дослідниками, зокрема такими, як Н. Городиська [6; 7], В. Жежуха [6], О. Кузьмін [6; 7], О. Редкін [10], Д. Толкачов [10] та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проте аналізуванню та оцінюванню діяльності інжинірингових компаній, зокрема їх ділової привабливості, у науковій літературі не приділяється достатньої уваги.

При цьому привабливість суб'єктів господарювання у більшості публікацій, зокрема у працях В. Гришко [3], О. Ємельянова [11], Н. Єфименко [4], І. Крета [11], Т. Кулініч [8], О. Сегедія [11], Р. Скриньковського [12], розглядається з погляду встановлення інвестиційних можливостей цих суб'єктів. Якщо ж розглядати праці, присвячені обґрунтуванню вибору контрагентів підприємства, зокрема публікацій П. Брінь [1], П. Василюк [2], Т. Крилової [5], А. Лобанова [9], О. Прохоренко [1] та ін., то запропоновані авторами підходи до такого обґрунтування не враховують специфіку інжинірингової діяльності.

Таким чином, вирішення питання оцінювання ділової привабливості інжинірингових компаній потребує виконання додаткових досліджень.

Мета статті полягає у розробленні теоретико-методичних засад оцінювання ділової привабливості інжинірингових компаній у процесі вибору підприємством – замовником інжинірингових робіт їх виконавця.

Виклад основного матеріалу дослідження. У загальному розумінні ділова привабливість інжинірингової компанії являє собою сукупність її характеристик, що зумовлюють здатність компанії якісно та в належні терміни виконувати укладені з нею угоди щодо здійснення інжинірингових робіт та послуг. Очевидно, що термін «ділова привабливість» може бути використаний для опису не лише інжинірингової, а й будь-якої іншої (наприклад, будівельної, транспортної тощо) компанії, яка здійснює свою господарську діяльність на підставі попередньо укладених договорів із замовниками.

Процедура оцінювання ділової привабливості інжинірингової фірми суттєво залежить від того, який метод оцінювання обрано. Зокрема, можна виділити такі види цих методів:

1) залежно від кількості оціночних показників, що використовуються:

– методи оцінювання за допомогою розрахунку сукупності часткових показників;

– методи оцінювання за допомогою обчислення декількох загальних показників, які комплексно характеризують різні боки ділової привабливості інжинірингової компанії;

– методи оцінювання за допомогою розрахунку узагальнюючого показника, який в інтегрованому вигляді характеризує усі боки ділової привабливості інжинірингової фірми;

2) залежно від типу інформації, що являє собою головну базу відомостей для проведення оцінювання:

– методи ретроспективного оцінювання, що базуються переважно на ретроспективній інформації про діяльність інжинірингової фірми;

– методи прогнозного оцінювання, що базуються переважно на прогнозній інформації про діяльність інжинірингової фірми;

– методи комбінованого оцінювання, які базуються як на ретроспективній, так і на прогнозній інформації про діяльність інжинірингової фірми;

3) залежно від того, чи виконується зіставлення показників діяльності досліджуваної інжинірингової компанії з відповідними показниками інших інжинірингових компаній:

– методи абсолютного оцінювання, які передбачають вимірювання рівня ділової привабливості інжинірингової компанії без порівняння його з рівнем ділової привабливості інших аналогічних за напрямками своєї діяльності інжинірингових фірм;

– методи відносного оцінювання, які передбачають вимірювання рівня ділової привабливості інжинірингової компанії шляхом зіставлення його з рівнем ділової привабливості інших аналогічних за напрямками своєї діяльності інжинірингових фірм;

4) за способом оброблення вхідної інформації:

– методи, що базуються на використанні результатів експертного опитування. Застосування таких методів характеризується певним рівнем суб'єктивізму, проте за їх допомогою можливо проаналізувати ті складники ділової привабливості інжинірингової фірми, які важко піддаються кількісному оцінюванню, а також об'єднати часткові показники у більш узагальнюючі (внаслідок установа рівня значущості часткових індикаторів оцінювання);

– методи, що не передбачають використання результатів експертного опитування;

5) залежно від способу подання кінцевих результатів оцінювання:

– методи якісного оцінювання, результати яких подаються у якісній шкалі вимірювання (наприклад, рівень ділової привабливості інжинірингової компанії може бути оцінений як добрий, задовільний або поганий);

– методи кількісного оцінювання, результати яких подаються у кількісній шкалі вимірювання, тобто у числовому вигляді;

– методи, за якими окремі показники оцінювання подаються в якісній шкалі вимірювання, а інші – у кількісній;

6) залежно від масштабу оцінки:

– методи, що передбачають оцінювання ділової привабливості інжинірингової фірми лише за окремим напрямом (напрямами) її діяльності, яка безпосередньо цікавить підприємство, що є потенційним замовником інжинірингових робіт;

– методи, що передбачають оцінювання ділової привабливості інжинірингової фірми за всіма напрямками її діяльності (тобто за всіма видами інжинірингових робіт, які виконуються або можуть виконуватися цієї фірмою).

Слід відзначити, що незалежно від того, який метод оцінювання ділової привабливості інжинірингової компанії застосовується, він повинен урахувувати всі головні складники, які формують таку привабливість. Проведене дослідження пока-

зало, що складники ділової привабливості інжинірингової фірми доцільно поєднати у чотири групи:

1) обсяги ресурсного забезпечення діяльності інжинірингової компанії, що характеризуються, насамперед, такими показниками як:

– чисельність працівників компанії, у тому числі тих, що безпосередньо виконують інжинірингові роботи;

– загальна величина капіталу інжинірингової компанії (за підсумком бухгалтерського балансу), у тому числі її власного капіталу;

– первісна та залишкова вартість необоротних активів компанії, у тому числі тих, що безпосередньо задіяні у виконанні інжинірингових робіт, а також нематеріальних активів;

– обсяги баз та банків даних, якими володіє інжинірингова фірма;

2) якість ресурсного забезпечення діяльності інжинірингової компанії, що характеризується, насамперед, такими показниками, як:

– питоми частки у загальній чисельності працівників компанії працівників: із вищою освітою, із двома та більшою кількістю вищою освіт, із науковим ступенем, із великим досвідом наукової роботи (більше десяти років), із великим досвідом проектно-конструкторської роботи (більше десяти років);

– питоми частки у загальній первісній вартості активної частини основних засобів, що беруть участь у проведенні інжинірингових робіт, тих основних засобів, які: є інноваційними (або, принаймні, мають інноваційний складник); мають рівень бухгалтерського зношення менший за 20%; не є морально застарілими; використовують у процесі експлуатації інноваційні технологічні процеси;

– частка нематеріальних активів інжинірингової компанії у загальній первісній вартості її матеріальних активів, коефіцієнт придатності нематеріальних активів (відношення їх залишкової вартості до первісної);

3) рівень менеджменту в інжиніринговій фірмі, що характеризується, зокрема, показниками чисельності менеджерів у фірмі, їх часткою у загальній кількості працівників, наявністю у фірмі дієвої організаційної структури управління, дієвої інформаційної системи управління, систем мотивування, обліку та контролю;

4) рівень фінансової стійкості інжинірингової фірми. Виокремлення цього рівня як складника її ділової привабливості зумовлене тим, що навіть за достатнього ресурсного забезпечення трудовими ресурсами та основними засобами інжинірингова компанія може не виконати своїх зобов'язань за угодою про виконання інжинірингових робіт, якщо наявних власних коштів виявиться недостатньо для здійснення поточної господарської діяльності. При цьому для оцінювання рівня фінансової стійкості інжинірингової фірми може бути використано стандартний набір показників, що застосовуються у фінансовому аналізі, зокрема коефіцієнти ліквідності, платоспроможності та автономії.

Слід відзначити, що показники, які характеризують окремі складники ділової привабливості інжинірингової фірми, займають нижній шабель індикаторів оцінювання такої привабливості. На більш високому (другому) рівні ієрархії показників вимірювання ступеня ділової привабливості інжинірингової компанії доцільно розташувати такі групи індикаторів:

1) показники надійності виконання інжиніринговою фірмою інжинірингових робіт та послуг, до яких доцільно віднести частки угод на проведення інжинірингових робіт, які уклала у

попередні періоди інжинірингова фірма, за якими: заплановані роботи було виконано в повному обсязі згідно з договором, заплановані роботи було виконано в установлені терміни згідно з договором, заплановані роботи було виконано достроково;

2) показники результативності діяльності з виконання інжиніринговою фірмою інжинірингових робіт та послуг, до яких доцільно віднести частки угод на проведення інжинірингових робіт, які уклала в попередні періоди інжинірингова фірма, за якими: результат виконання робіт задовольнив замовника повністю, результат виконання робіт задовольнив замовника частково, результат виконання робіт дав змогу замовнику отримати певну величину економічного зиску (приріст прибутку) в короткостроковому періоді, результат виконання робіт дав змогу замовнику отримати певну величину економічного зиску (приріст прибутку) протягом тривалого періоду;

3) показники витрат інжинірингової фірми на здійснення своєї діяльності. Дані показники доцільно розраховувати як за усією сукупністю інжинірингових робіт, які виконує інжинірингова компанія, так і за кожним їх різновидом. Зокрема, на рівні усієї компанії показниками її витрат можуть виступати абсолютні значення та структура елементів витрат, а на рівні окремого виду інжинірингових робіт – показники витрат на їх проведення у розрізі відповідних кошторисів та структура цих витрат.

На третьому рівні ієрархії показників ділової привабливості інжинірингової фірми доцільно розмістити ті, що надають узагальнюючу характеристику умовам та результатам виконання нею інжинірингових робіт, а саме:

1) показники витрат коштів замовників на фінансування інжинірингових робіт, які здійснюються даною інжиніринговою фірмою, а також часу на виконання таких робіт. Зокрема, до цих індикаторів слід віднести, насамперед, показники середньої кошторисної вартості в розрахунок на одну угоду з виконання інжинірингових робіт, а також середнього часу виконання однієї угоди. При цьому слід відзначити, що у разі виконання інжиніринговою компанією суттєво різних за змістом видів інжинірингових робіт перелічені показники, як і показники, що охарактеризовані нижче, доцільно обчислювати за кожним видом таких робіт;

2) показники фінансового зиску замовника внаслідок впровадження у себе результатів виконання інжинірингових робіт. Зокрема, до цих показників варто віднести середній приріст чистого доходу та операційного прибутку підприємства-замовника внаслідок впровадження результатів інжинірингових робіт, виконаних даною інжиніринговою компанією, щодо тих угод із виконання таких робіт у попередній період (періоди), значення фінансових результатів за якими виявилися для їх змовників додатними, а також середню тривалість періоду отримання підприємством-замовником приросту його прибутку;

3) показник середньої величини додаткових інвестицій, пов'язаних з упровадженням підприємством-замовником результатів виконання інжинірингових робіт;

4) показник ризику замовників щодо вкладення коштів у виконання інжинірингових робіт. Таким показником можна обрати частку угод щодо виконання інжиніринговою фірмою інжинірингових робіт у попередній період (періоди), за якими значення фінансових результатів у замовників виявилися від'ємними (або нульовими), у загальній кількості угод, виконання яких припало на цей період (періоди).

Проте описані вище показники оцінювання ділової привабливості інжинірингових фірм не дають повного уявлення про рівень ефективності виконаних інжинірингових робіт із

погляду підприємств, що їх замовляли, тому для проведення інтегрального оцінювання ступеня ділової привабливості інжинірингових компаній нами пропонується застосовувати скориговане з урахуванням чинника ризику середнє значення індексу дохідності інвестицій підприємств в інжинірингові роботи, що виконуються певною інжиніринговою фірмою:

$$I = \frac{(P_{\partial} - K_{\text{доп}}) \times (1 - p)}{K_{\text{ин}}}, \quad (1)$$

де I – скориговане з урахуванням чинника ризику середнє значення індексу дохідності інвестицій підприємств в інжинірингові роботи, що виконуються певною інжиніринговою фірмою, разів;

P_{∂} – середнє значення дисконтованої величини приросту чистого грошового потоку (суми прибутку та амортизаційних відрахувань) підприємств – замовників інжинірингових послуг унаслідок реалізації результатів цих послуг у розрахунок на одну угоду, укладену підприємствами з інжиніринговою компанією, грн.;

$K_{\text{доп}}$ – середня величина додаткових інвестицій, пов'язаних з упровадженням підприємством-замовником результатів виконання інжинірингових робіт, грн.;

p – частка угод щодо виконання інжиніринговою фірмою інжинірингових робіт у попередній період (періоди), за якими значення фінансових результатів у замовників виявилися від'ємними (або нульовими), у загальній кількості угод, виконання яких припало на цей період (періоди), частки одиниці;

$K_{\text{ин}}$ – середня кошторисна вартість однієї угоди з виконання інжинірингових робіт (за умови тривалого виконання робіт дану вартість може бути обчислено з урахуванням чинника часу), грн.

Своєю чергою, показник P_{∂} у формулі (1) пропонується обчислювати за допомогою такого виразу:

$$P_{\partial} = \sum_{t=1}^T \frac{P_{\text{чгп}}}{(1 + E)^t} = \frac{P_{\text{чгп}}}{E} \times (1 - \kappa_T), \quad (2)$$

де T – середня тривалість періоду отримання підприємством-замовником приросту його прибутку внаслідок упровадження результатів виконання інжинірингових робіт, років;

$P_{\text{чгп}}$ – середній приріст річного чистого грошового потоку підприємства-замовника внаслідок упровадження результатів інжинірингових робіт, виконаних інжиніринговою компанією, щодо тих угод із виконання таких робіт у попередній період (періоди), значення фінансових результатів за якими виявилися для їх змовників додатними, грн.;

E – ставка дисконту, частка одиниці;

κ_T – коефіцієнт дисконтування для T -ого року ($\kappa_T = 1 / (1 + E)^T$), частки одиниці.

За таких умов інжинірингова компанія з найбільшим значенням показника (1) буде характеризуватися найвищим рівнем її ділової привабливості з погляду підприємств – потенційних замовників інжинірингових послуг.

Висновки. Ділова привабливість інжинірингової компанії являє собою сукупність її характеристик, що зумовлюють здатність компанії якісно та в належні терміни виконувати укладені з нею угоди щодо здійснення інжинірингових робіт та послуг.

Методи оцінювання ділової привабливості інжинірингової фірми можуть бути поділені за такими ознаками: залежно від кількості оціночних показників, що використовуються; залежно від типу інформації, що являє собою головну базу відомостей для проведення оцінювання; залежно від того, чи виконується зіставлення показників діяльності досліджуваної

інжинірингової компанії з відповідними показниками інших інжинірингових компаній; за способом оброблення вхідної інформації; залежно від способу подання кінцевих результатів оцінювання; залежно від масштабу оцінки.

У роботі запропоновано систему показників оцінювання ділової привабливості інжинірингової фірми, що має три рівні. При цьому на вищому її рівні розміщуються показники: витрат коштів замовників на фінансування інжинірингових робіт, які здійснюються даною інжиніринговою фірмою, а також часу на виконання таких робіт; фінансового зиску замовника внаслідок упровадження у себе результатів виконання інжинірингових робіт; середньої величини додаткових інвестицій, пов'язаних з упровадженням підприємством-замовником результатів виконання інжинірингових робіт; ризику замовників щодо вкладення коштів у виконання інжинірингових робіт.

Узагальнюючим показником оцінювання ділової привабливості інжинірингової фірми доцільно обрати скориговане з урахуванням чинника ризику середнє значення індексу доходності інвестицій підприємств в інжинірингові роботи, що виконуються певною інжиніринговою фірмою.

Подальші дослідження питання оцінювання ділової привабливості інжинірингової компанії повинні передбачати створення дієвого механізму збирання та оброблення інформації, необхідної для такого оцінювання.

Література:

1. Брінь П.В. Оцінювання і вибір контрагента аутсорсингу методу аналізу ієрархій. Економічний аналіз. 2015. Т. 19. № 2. С. 33–40.
2. Василюк П. Вибір постачальників з використанням методу ієрархій. Консультант. 2009. № 9. С. 15–16.
3. Гришко В.А. Закономірності формування інвестиційного потенціалу машинобудівних підприємств. Схід. 2010. № 2 (102). С. 28–32.
4. Сфименко Н.А. Формування інвестиційного потенціалу на підприємствах машинобудівного комплексу. Інвестиції: практика та досвід. 2007. № 9. С. 17–21.
5. Крылова Т.Б. Выбор партнера: анализ отчетности капиталистического предприятия. М.: Финансы и статистика, 1991. 160 с.
6. Іноземний досвід інжинірингової діяльності / О.Є. Кузьмін, В.Й. Жежуха, Н.А. Городиська. Проблеми економіки. 2014. № 3. С. 240–245.
7. Кузьмін О.Є., Городиська Н.А. Концептуальні положення визначення сутності інжинірингових підприємств. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку». 2012. № 722. С. 131–135.
8. Кулініч Т.В. Моніторинг інвестиційної привабливості підприємства. Вісник НУ «Львівська політехніка». Серія «Проблеми економіки та управління». 2000. № 391. С. 109–113.
9. Лобанов А.А. Организация инжиниринговых услуг с применением логистики: автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.00.05. М., 2009. – 24 с.
10. Редкін О.В., Толкачов Д.М. Упровадження інжинірингу та девелопменту в інноваційно-інвестиційну модель розвитку й органі-

зації діяльності сучасних підприємств. Економіка і регіон. 2009. № 4(23). С. 102–107.

11. Інформаційне забезпечення аналізу інвестиційного потенціалу галузей економіки / О.Ю. Смельянов, І.З. Крет, О.М. Сегедій. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми економіки та управління». 2003. № 484. С. 66–71.
12. Скриньковський Р.М. Аналіз підходів щодо оцінювання інвестиційної привабливості промислових підприємств. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми економіки та управління». 2006. № 554. С. 74–79.

Кацшин В.М. Особенности оценки деловой привлекательности инжиниринговых компаний

Аннотация. В статье предложено толкование понятия деловой привлекательности инжиниринговой компании как совокупности ее характеристик, обусловливающих способность компании качественно и в надлежащие сроки выполнять заключенные с ней соглашения об осуществлении инжиниринговых работ и услуг. Проведена группировка методов оценки деловой привлекательности инжиниринговой фирмы. Предложена система показателей оценки деловой привлекательности инжиниринговых фирм, которая имеет три уровня. Обобщающим показателем оценки деловой привлекательности инжиниринговой фирмы предложено выбрать скорректированное с учетом фактора риска среднее значение индекса доходности инвестиций предприятий в инжиниринговые работы, выполняемые определенной инжиниринговой фирмой.

Ключевые слова: инжиниринговая компания, оценка, деловая привлекательность, метод, группировка, показатель.

Kashchshyn V.M. Peculiarities of the business attractiveness of the engineering companies' evaluation

Summary. The article offers the definition of the “business attractiveness” term for the engineering companies as a totality of their characteristics, which stipulate the ability of the company to perform the works in a quality manner and within the established time limits fulfill the concluded agreements for the performance of the engineering works and services. There have been grouped the methods of the business attractiveness of the engineering companies' evaluation. The article offers a system of indices for the business attractiveness of the engineering companies' evaluation, which is divided into three levels. As the generalized index for the business attractiveness of the engineering companies' evaluation there is offered to select a corrected average profitability index value of the enterprises' investment in the engineering works performed by a particular engineering company with consideration of the risk factor.

Keywords: engineering company, evaluation, business attractiveness, method, grouping, index.